

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר

שבת אורה

האזינו

אזהרה המורה! העלון מיועד אך
ורק לרציניים שיוודעים את
השיבות התפילה, ובשעת התפילה
לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

לעילוי נשמת ר' דוב בר' מאיר יוסף זיל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

עלינו לדעת כי תרי"ג המצוות שהעניק לנו הבורא יתברך הם שש-מאות ושלוש עשרה "שערים" שמהם נכנסים לתוך היכל אחד, ואחרי שנמצאים כבר בתוך ההיכל, הכל נראה אחרת. מי שזוכה בימים אלו לעשות תשובה אמיתית ושינוי מדרכיו הקודמים וכ"ו, ואפילו רק על דבר אחד, זוכה להיכנס למצב של "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (הושע יד, ב) - להגיע עד לפני כסא הכבוד! או אז מובטחת לו סייעתא דשמיא עצומה לשינוי בכל שטחי החיים. אשרי מי שזוכה לכך; ענין זה רואים אנו פעמים רבות אצל בעלי תשובה. אחד מגדולי מחזירי התשובה שבדור סיפר שהגיע למקום מסויים בו הוא היה אמור למסור דרשה לפני ציבור, ובסופו של דבר הגיע לדרשה רק יהודי אחד - רחוק מקיום תורה ומצוות. כשראהו אותו רב, אמר לו: "בוא ואלמדך הלכה אחת: נטילת ידים בבוקר בעת הקימה מהשינה". וכך עמד ופירט לו את אופן הנטילה על פי ההלכה: לוקח את הספל ביד ימין, מעבירו ליד שמאל ומתחיל לישול את יד ימין... אחרי שש שנים הודמן הרב לאותו מקום, והנה רואה הוא למולו יהודי נכבד. שאל אותו היהודי: "האם כבוד הרב מכירני?" "לא" ענה הרב. "אני הוא היהודי שלפני שש שנים לימדת אותו הלכות נטילת ידים בבוקר" כשראה שהרב נזכר בענין, הוסיף אותו יהודי ואמר: "השינוי היה איטי, לא ביום אחד. אולם כיום ברוך ה' כבר מוסר אני שיעור יומי קבוע בגמרא! אותו יהודי זכה להיכנס פנימה דרך שער מקום אחד של קדושה, וכך, לאט לאט, צעד אחר צעד, התקרב אל האמת. יהודי שבקמעות ובעקשנות עובד על ענין מסויים עד שממש כובש את הדבר, הוא נכבד ידים בבוקר דרך שער לכסא הכבוד. רבי ישראל סלנט זצ"ל היה אומר, שעל ידי עשיית תשובה על דבר אחד זוכה אדם למעין "יום כיפור", והרי ביום כיפור ישנה סייעתא דשמיא להמון דברים. זהו היופי המיוחד הטמון במצוות התשובה. על כל יהודי, אפוא, בימים אלו לקיים את מצוות התשובה. לתפוס נקודה מרכזית אחת ולעבוד עליה כפי יכולתו. זהו עיקר עניינם של ימים אלו - תשובה, תפילה וצדקה. ואכן בימים אלו מובטחת לאדם סייעתא דשמיא מיוחדת. (רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

סיפר המשגיח של ישיבת לייקווד בארה"ב, רבי מתתיהו סלומון שליט"א, ששמע מאחד מתלמידי ישיבת מיר בשנחאי, שבשנה אחת ביום הכיפורים, היה יום חם במיוחד, עד שהוצרכו בני הישיבה לפשוט את החליפות שלהם בשעת התפילה, מרוב החום. והמשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, עמד במזרח מלובש בחליפתו שלו והטילת על ראשו והארץ מאד בתפלת "שמונה עשרה" כדרכו. התלמידים שראו גבורת רבם בעבודתו, למעלה מהשגת אנוש, לכן לאחר תפלת מעריב כשהיה המשגיח זצ"ל עומד עדיין בתפלת "שמונה עשרה", החליט התלמידים המבוגרים, שיעשו הברלה מיד, וימהרו לאכול ולחזור לבית המדרש, עד שבשעה שיסיים המשגיח זצ"ל תפילתו, יראה את הבית מדרש, כבר מלא בני הישיבה שלומדים תורה וזה יביא נחת רוח להמשגיח. וכך היה, שבשעה שגמר רבי יחזקאל את תפילתו וראה את הבית מדרש, מלא לומדים, נתמלא התפעלות, ואז קרא להם שיתקבצו סביב המקום שלו בבית מדרש, וכך אמר להם: יום הכיפור כזה לא היה מעולם בישיבתנו דוגמתו. אמנם אנו יודעים, שמחר לא יהיה כך, ואם כן, מסתמא אתם חושבים, מה השגנו כבר מיום הכיפור כיון שלמחר לא נהיה באותו מדרגה עוד. אמנם אנדי לכם משל, אשר היה לי לחיזוק גדול, ולכן תזכורנו כל ימיכם. היה עשיר אחד ששכר פועלים לבנות לו ארמון גדול, ויפה מאד, והעשיר עומד על גביהם תמיד לזרום שיעשו הכל על צד היותר טוב, ולאחר זמן רב, כשכבר נגמר הבנין המפואר, רצה הבעלים לערוך, "חנוכת הבית" מכובד מאד שיתאספו כל בני ביתו, וחביריו והוא יעלה על סולם גבוה, לראש הבנין, ויניח שם את התכשיט הסופי של הבנין כולו ובוזה יחנך הארמון היפה שאיליו חיכה כמה שנים, הגיע אותו רגע, שהבעל הבית עולה על הסולם לגג הבנין, ופתאום הגיעה רוח חזקה, ונפל מן הסולם, ונחבט על הארץ, ושבר כמה עצמות, והנה הוא שוכב שם על הארץ, ובוכה. ומיד רצו אליו מקורביו לעזרתו ושמעו אותו אומר: "אוי כל הבית המפואר שלי התמוטט ונפל, מה נשאר מכל עמלי". אמרו לו הבנין עומד על מכונו ותפארתו כמו שהיה ולא נפל כלל, אלא אתה נפלת למטה, נביא אונקל החוליס, ובשתבריא תחזור לראות את הארמון היפה שלך", אמר רבי יחזקאל, "ביום הכיפור כל אחד בנה בעבודתו ארמון היפה ביותר, מכל ימי חייו, ועליו לדעת, שאף אם יפול אחר כך ולא נשאר במדרגתו כמו עיצומו של יום הכיפור, הגם שאינו דבר טוב, אבל צריכים אנו לדעת, שנפילה זו, היא רק בהאדם עצמו, אבל הארמון עדיין קיים כל עבודת התשובה והתפלה קיימים לנצח, רק שעליו לקום מהנפילה ולחזור לבנין הארמון הגדול כבתחילה". (מתנת חיים)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

הצור תמים פָּעֵלוּ פי כל דרכיו משפט אֵל אֲמוֹנָה וְאֵין עֲלוֹהֵי, ויש לשאול מה שבח הוא להקב"ה שאינו עושה עול, דבר שלא נאה לשבח בו גם איש בשד ודם. אלא, תירץ הגאון רבי ישראל מסלנט, כאשר במשפט בני אדם באים להעניש אדם על חטאו, אם זה במאסר או בכל עונש אחר דנים רק לגופו של נאשם, ואף כי בני משפחתו ומקורביו יסבלו ויצטערו מגזר הדין, לא נמנעים מחריצת דינו לחומרא כיון שבמשפט בני אדם אין באפשרותו של אותו שופט להתחשב בכל הסובבים את אותו אדם ויוצא שבמשפט בני אדם לפעמים נעשה עוול לבני משפחתו ומקורביו של הנאשם אף שהם לא חטאו אבל במשפט של הקב"ה אינו כך, כי קודם שיעניש הקב"ה את החוטא יביט אל קרוביו, וידידיו הסובבים אותו אם עלול משהו להפגע והאם מגיע לאותם קרובים או ידידים הצער הזה שקרובם יחלה או יפגע בכל צער אחר. ורק אז יעניש את החוטא "כי כל דרכיו משפט", הן על הנידון עצמו והן על קרוביו, "אל אמונה ואין עול" במשפטו, שהקב"ה שופט את האדם על ידי אותו משפט לא יעשה עוול לאותם האחרים שלא חטאו.

צור יִדְדָּךְ תְּשִׁי וְתִשָּׁכַח אֵל מַחֲלֵלְךָ: יש שביארו כך שהתוכחה היא צור שהוא הקב"ה לידתך תשי ברא באדם את הענין השיכחה ותשכח אל מחללך והאדם שכח את הקב"ה שיצר אותו ויש לשאול מה התוכחה על האדם כיון שיש באדם את הענין של השיכחה מה הוא אשם בכך שהוא שכח את הקב"ה והמגיד מדובנא ביאר על פי משל: ראובן היו הרבה בעלי חובות נושים בו ולא הסכימו לתת לו אורכה כדי לפרוע את חובותיו יעץ לו ידידו שמעון, שכאשר יבואו בעלי חובות לגבות חובם ממנו, יעשה עצמו כשוטה. ויעשה מעשי שטות כדי שיראה כחסר דעת וכן היה, שכאשר באו אליו בעלי החוב וראו אותו במצב כזה ריחמו עליו. אחר כך בא ראובן אל שמעון לבקש ממנו הלוואה למספר ימים, ושמעון הסכים לתת לו, וכאשר הגיע זמן הפרעון בא אליו שמעון לתבוע את חובו, מיד התחיל ראובן להתנהג כשוטה כאשר עשה נגד בעלי חובו כשראה כך שמעון כעס מאד ואמר לו: כפוי טובה שכמותך, הרי אני בעצמי נתתי לך את העצה הזאת, ובעצה זו אתה בא להשתמש כנגדי? והנמשל, השם יתברך נתן באדם טבע של שיכחה, וכל זה לטובתו כדי שישכח את הצרות והיסורים שעברו עליו, כי אם לא היה באדם טבע זה לא היה בונה בית ולא נושא אשה והאדם נוטל את מתנת השכחה ושוכח את בוראו. וזהו שאמר הכתוב צור יִדְדָּךְ תְּשִׁי וְתִשָּׁכַח אֵל מַחֲלֵלְךָ הקב"ה הוליד בך טבע השכחה שתוכל לשכוח דברים עצובים, ואתה - משתמש בשכחה לשכוח את הקב"ה (אהל יעקב).

הָלוֹא הוּא אֲבִיךָ קָנָךְ הוּא עֲשֶׂךָ וְיִכְנָנְךָ: רבי חיים ברלין פירש "קנך" מלשון קן, וכך העלה לבאר בעקבות מעשה שהיה, בהיותו רבה של מוסקבה. יום אחד בא אליו יהודי בבקשה שיבא למול את בנו בביתו בחשאי. מששאל רבי חיים לפשר הענין, הסביר האיש, כי אינו מתנהג כלל כיהודי, ואינו מעוניין שידע איש מזה כי הוא יהודי. שוב תמה רבי חיים, אם יכין בשל מה כל הטרחה הזוה לך, ומה איכפת לך אם לא תמול את בנך, אחרי שאתה בוש בזה שאתה יהודי. השיב לו האיש, נכון, אבל אינני רוצה לסגור את הדרך בעד בני-ביון שכך התעורר רבי חיים לביאור הפסוק "עיניך יונים" (שיר השירים א, א), על-פי מה שאמרו (בבא בתרא כד, א) גבי גזל הנמצא בין שני שובכות. שכל יונה היוצאת לדרות על גרליה, ומתרחקת מקינה, כל העת היא מחזרת ראשה לאחור, להביט אם עוד תוכל לראות את קינה. אבל אינה מדרה כל-כך למרחוק, עד שלא תוכל לראות משם את קינה. זהו "עיניך" - הבסתך - "יונים", הרי היא כדוגמת היונים, כי גם איש הישראלי, אף שהוא מרחיק עצמו משורשו, ומדרה למרחוק ופורש מדת יהודית ומאביו שבשמים, "הלא הוא אביך קנך". מכל-מקום אינו מתרחק כל-כך עד שלא יוכל לראות את קינו לחזור אליו. אבל נשמר הוא שלא להתרחק אלא כשיעור שיוכל לראות את קינו ושורשו, למען יוכל לחזור ולשוב שמה כשירצה... (פנינים משולחן גבוה)

סיפור מההפטרה

מי חכם יָבֵן אֱלֹהִים נְבוֹן וְיָדַעַם כִּי יִשְׁרִים דְרָכָיו הִ' וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִקְשְׁלוּ בָם: סיפור רבי שלום שבדרון זצ"ל: מעשה באחד שהובא עם אביו ואמו שני אחים ושלוש אחיות הגיעו לאושוויץ באתר המשלוחים ולא עבר אלא זמן מועט וכבר עמדו כולם באותו תור רווי אימה של ה"סלקציה", מי לחיים ומי למוות, שעליו פיקד הצורך ד"ר מנגלה ימח שמו, כל בני המשפחה ההורים האחים והאחיות הופנו לצד השמאלי אל "מי למוות" ורק הוא האחד מכל בני המשפחה הופנה ימינה, להילקח לכוחות העבודה שהנאצים השתמשו בהם למטרותיהם האפלות, הוא היהודי שבסיפורנו זה חסיד גור הגהו "מרגיש" גדול ותיאורו כיצד זה זכה להרגיש בקירבת אלוקים שאין כדוגמתה דוקא בבור צלמות שהקלגסים דחקוהו יחד עם עוד יהודים לתוכו, הוא עדות מופת ליכולת ההתעלות של יהודי גם ברגעים המרים ביותר שבאים עליו, וכך סיפר האיש לאחר שניצל ממלתעות הרשע ומכל התלאות שעברו עליו והגיע לירושלים: מיד לאחר ה"מיון" הנורא נלקח הוא ביחד עם עוד שבעה עשר אנשים צעירים כדי לצאת לעבודת הכפיה אבל בטרם ניתן להם ה"הכשר" לעבוד, נצטוו כולם להתפשט מכל בגדיהם ולקפוץ, לתוך בור של מים, שנמהל בכמות גבוהה של קרבול, שהוא חומר חיטוי חריף, וצורב ביותר קשה לתאר את הצריכה הנוראה בכל חלקי הגוף, ובמיוחד מחמת החומר שחדר לאזניים ולעיניים כולם קפצו למים ומיד נסו החוצה ואני, אומר היהודי דוקא במים הצורבים הללו, נשארתי לעמוד רגע ארוך והתחלתי למלמל לעצמי "רבנו של עולם היו לי אב ואם שני אחים ושלוש אחיות ועכשיו אין לי כבר אף אחד, אין אבא אין אמא אין אחים ואין אחיות, אבל עוד נשארת בבגדים שלי, אלא שעכשיו גם זה כבר אין לי, שהלא הפשטו אותי מבגדי, ומה עוד נשאר לי אם כן, "מבשרי אחזה אלוה" אם נשארת בלא כלום רק עם בשרי, כי אז הלא אני רואה אותך רבש"ע, אני אתך, ואתה אתי, ואת זה אף אחד לא יוכל לקחת ממני, ואם כן מה חסר לי, וברגע שבו חשבתי כך, סיים היהודי את סיפורו, התחלתי לחוש תענוג כה גדול שכמותו לא חשתי בכל ימי חיי, והנה חבירי לסבל עומדים בחוץ וצועקים אלי מה אתה עומד ומשתהה למטה שם בקרבול החריף והנורא מהר, צא מהגניזום, ואני עומד וחושב כנ"ל ומתענג בהרגש כי ד' יתברך אתי על עוד "הרגש" נפלא סיפר אותו יהודי: ארבע שנים הייתי באושוויץ וכמובן עברתי כמו כולם מידה גרושה ונוראה של יסורים עד ש"שבעה מדורי גיהנם" יכולים להיות רק רמיון לאותו בור תחתיות אשר אליו הושלכנו כולנו, ששה מיליון מבני ישראל כידוע, וחומר עוד יותר היה גורלנו אנו המעט אשר נשארו בחיים כאלה, עם יסורי המוות, בכל יום, ובכל שעה, בכל שנות המלחמה, ובכל זאת, ועם כל זאת, אמר היהודי, הרגשנו בכל השנים הללו, קדושה וטהרה, כ"יום כיפורים" ארוך, בלא הפסק, בסיום תקופת הוועה כשהגיעו האמריקאים, ואמרו לנו "אתם חופשיים" "אתם בני חורין" אמרתי לעצמי ארבע שנים היינו פה, "יום כיפורים" שנמשך שנים, עכשיו יוצאים אנחנו לעולם הגדול, ומי יודע אלו פנים יהיו לנו, ואז נעמדתי ליד השער, ואמרתי "רבנו של עולם" עתה זו "נעילה" של "יום הכיפורים" הארוך, לכן מבקש אני אבינו שבשמים" פתח לנו עתה שער בעת נעילת שער!" ("שאל אביך ויגדך")

ועל הכל...

"פרפראות"

באחת השנים, בעת הליכתם של חסידי סאטמאר לאמירת "תשליך" בעשרת ימי תשובה, חרג האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל מהרגלו ללכת אל ה"תשליך" ברגליו ונסע ברכב. באזוני מקורביו התבטא על כך: "הציבור מספיק להם לילך ברגליהם, אבל אני יש לי הרבה עבירות וצריך להביאם עם מכונית". (לק"ש)

"ענין של טעם"

הטעם מה שמתוודים במנחה של ערב יום הכיפורים (מלבד הטעם מה שמובא בהלכה) כיון שאכילת "תשיעי" עולה כאילו התענה, נמצא שערב יום כיפורים, מעלתו כיום כיפורים, וראוי בו ביום להתוודות. (שפת אמת)

"מפי כתבם"

כשעוברים את יום כיפור, יש שאינם מרגישים שחבילות החטאים שהם נשארו על גבם ירדו מהם. אך האמת הברורה היא ש"עיצומו של יום" מכפר - כמובן עם התשובה והיודיים. כל אדם צריך להאמין בלב שלם שיום כיפור הועיל לטהרו מטומאתו. משל למי שיש לו דלקת בגופו ולקח תרופה נגד הזיהום, התועלת והשינוי אינם מורגשים מיד כלפי חוץ, אך התרופה פועלת ומשפיעה בתוך הגוף עד שהמכה מתרפאת. כמו כן, ודאי שכפרת יום הכיפורים מועילה לנפש האדם "ואינו אותו האיש" של קודם התשובה. המאמין בכפרת יום הכיפורים יכול בכח אמונתו זו להשפיע ולהועיל שאכן השינוי יורגש בו והוא יהיה אדם אחר במעשיו. אך מי שאינו מאמין שהוא נעשה לאדם אחר, הרי שהוא ימשיך באותם המעשים שעשה קודם יום הכיפורים והוא כ"כלב-השם אל קיאו". האמונה החזקה של כל יהודי בטהרת יום הכיפורים, צריכה ליצור אצלו את הרגשת השמחה "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם". מיהו המעיד על טהרתם של ישראל? אביהם שבשמים. מבחן הנקיית הוא של בורא העולם. הרי זה כבגד שבער בדיקה תחת מיקרוסקופ בכדי לברר את רמת הנקיין שלו. וכיצד טוהרו ישראל וע"י מי? מיהו זה שרחץ ושיפשוף את הכתמים? הקב"ה בעצמו - "מקוה ישראל ה'". השי"ת בעצמו הוא המקוה שטהרה בו טבלו כלל ישראל. גדול כוחו של יום הכיפורים שמנקה ומטהר את כלל ישראל ומרומם אותם להיות קרובים לאביהם שבשמים, והיינו "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם... לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל). ככל שתתחזק האמונה בהשפעת יום הכיפורים, תהיה אחר כך הזהירות לשמור על הנקיין גדולה יותר. כפי שיעור ההרגשה בטהרת התשובה יהיה המאמץ שלא לחזור אל לכוך החטאים... ישנם אנשים שבמצוי יום כיפור הם מודאגים, איך יוכלו להתוודות ביום כיפור הבא, הרי השנה הבאה תהיה טובה, כפי שקבלו על עצמם. במציאות שהורגלו אליה, אולי הרברים נשמעים מנוחים, אבל האמת היא שתיתכן מציאות נפלאה כזאת, יכול להתחולל בנו שינוי קיצוני כזה, והוא לא יבוא רק מכוחנו, אלא משפע סיעתא דשמיא שנוכח לה אם נעשה את המוטל עלינו. וכמו שאדם פותח מעט את ידי ברו המים, ומקבל שטף מים גדול ועצום, הרבה מעבר להשתדלותו בפתיחת הברז: השתדלותו הועילה ליציאת מעט מים, אבל שפע המים שקבל, לא בא בזכותו, כך גם אנו אם נעשה את מעט העבודה המוטלת עלינו בימים הנוראים, נוכח לשפע עצום של סיעתא דשמיא, הרבה מעבר להשתדלותנו. (רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן, שאדם יצטרך לחזור לתחילת התפילה, עבור שהחסיר מילה אחת?

תשובה: ב"עשרת ימי תשובה" יעשרת הימים שמתחילים מליל ראש השנה עד מוצאי יום הכיפורים, אם לא סיים בברכת "אתה קדוש" המלך הקדוש, ולא נזכר תוך כדי דיבור חוזר לתחילת התפילה. (ש"רע ס"י תקפ"ב, ובמשני"ב סם)

מפתחמי אור יתא

פתגמים, נאצוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אין מעשה מעולה, ממחשבה זכה. (צידה לדרך)
 איש אמונים-המכסה צדקותיו, ומסתיר חסדיו. (רבינו יונה)
 המדבר בלא קדימת המחשבה, הוא יקרא בהול. (רבינו בחיי)